

Gustav Bockgård

SVANSDUBBLERAD NEGATION I DIALEKTINSPELNINGAR FRÅN
NORDÖSTRA GÖTALAND

Dislocated negations in dialect recordings from northeastern Götaland

This paper deals with a type of syntactic constructions where a right dislocated negation *inte* 'not' follows directly after a syntactic-pragmatic complete clause (or other syntactic unit) which in itself has a negative polarity. On the surface this type of utterance is double negated, but functionally it has (still) a negative polarity. The primary data consist of old dialect recordings (interviews) from northeastern Götaland in Sweden. Theoretically and methodologically, the study belongs to the field of interactional dialectology, which I regard as a subdiscipline of interactional linguistics.

The prosodic analysis shows that an *inte* in a dislocated syntactic position normally is non-prominent and intonationally integrated in the segment that precedes it. The syntactic analysis shows that *inte* is almost exclusively attached to either negated main clauses or "elliptical" constructions, but not to subordinate clauses. The pragmatic, interactional analysis shows that *inte*-utterances often occur not only in a TCU- and turn-final position, but also in a final position in larger communicative projects/discourse units (stories etc.). Among the *inte*-utterances typical functions are to contrast, explain or clarify something previously said.

Keywords: interactional linguistics, dialectology, interactional dialectology, negation, dislocation.

1 Inledning

Ett relativt väldokumenterat fenomen i olika svenska talspråkvarieteter är s.k. svansdubbling av en negation. Denna typ av yttrande kännetecknas av att en negation, oftast *inte*, förekommer som ett finalt annex till en syntagm som i sig innehåller ett negerande element; yttrandet i sin helhet är alltså dubbelt negerat.¹ En svansnegation vänder dock inte på polariteten hos yttrandet så att den blir positiv; att döma av tidigare forskning kan negationen snarare sägas understryka det tidigare placerade negerande elementet (se

¹ Ivars (2010:270) menar dock att vissa yttranden (i sydösterbottniska dialekter) som innehåller endast en negation ändå är att betrakta som svansdubblade, nämligen i fall där den första negationen är "elliptiskt utelämnad" (*tro ja e fannst na julbåkkar tå i* '(inte) tror jag det fanns några julbockar då, inte'). I teorin står jag bakom Ivars analys, men jag har inte funnit några belägg på denna konstruktionstyp i mitt eget material (se nedan).

t.ex. SAG 4:451 f., samt avsnitt 9 nedan). Ett exempel på denna syntaktiska struktur (hämtat från samtalsutdrag 8 nedan) är *dä va inte antal inte*, där negationen *inte* alltså är dubblerad i yttrandet.

När jag i fortsättningen använder termen *svans(dubbling/-yttrande etc.)* syftar jag uteslutande på dubbling av ett negerande element och inte på andra typer av dubblingar (t.ex. av ett pronominellt subjekt) i final annexposition. Den resterande delen av den syntaktiskt sammanhängande strukturen, alltså den, oftast satsformade, sträng som föregår svansen, väljer jag att benämna *kärnsyntagm*.

Föreliggande studie är interaktionellt orienterad i teoretiskt och metodiskt avseende; stor hänsyn tas till de sekventiella kontexter som de svansdubblingar som jag kartlägger förekommer i. I den mån detta har visat sig vara möjligt går jag samtidigt i dialog med tidigare forskning om fenomenet, utförd av dialektologer och mer traditionella grammatiker, och undersöker om mönstren i mitt empiriska material ger anledning att ifrågasätta eller nyansera tidigare beskrivningar.

Mitt material består av tretton äldre inspelade intervjuer förvarade vid Institutet för språk och folkminnen i Uppsala vars syfte har varit att dokumentera traditionellt dialektalt språkbruk samt det gamla allmogesamhällets folkliv och folkminnen. Inspelningarna är gjorda mellan 1949 och 1972 i nordöstra Småland och södra Östergötland (se materialförteckningen i slutet av artikeln). De sammanlagt fem personer som agerar intervjuare är genomgående män med en lång akademisk utbildning bakom sig. I de flesta fall är det en enskild individ som agerar sagesperson, men i fyra av intervjuerna figurerar två informanter, och i ett fall t.o.m. tre. Det rör sig undantagslöst om äldre personer, och man får anta att de har valts ut i tron eller förhoppningen att de är goda förmedlare av sådana berättelser och språkliga uttryckssätt som intresserar intervjuarna och deras uppdragsgivare. Vidare är tretton av totalt nitton sagespersoner män.

Det faktum att jag endast granskar ett dialektområde – de delar av Småland som fokuseras har traditionellt ansetts höra till det östgötska e-målsområdet (t.ex. Lundell 1934:73, Nyrén 2000:34 f.) – innebär att jag inte kan uttala mig med säkerhet om bruket av svansdubbling i standardspråket eller andra traditionella dialekter. På basis av tidigare forskning är det dock rimligt att tro att mönstren i andra varieteter inte skiljer sig radikalt från dem som jag har ådagalagt.

Eftersom sagespersonerna talar mer traditionellt dialektalt och har en helt annan kommunikativ roll än intervjuarna (se vidare nedan), har jag för att få ett något enhetligare material valt att endast transkribera och analysera sagespersonernas dubblingar (se dock avsnitt 3 nedan). Intervjuarens bruk av svansdubbling skulle kunna vara ett ämne för en separat studie.

Med denna avgränsning återfinns sammanlagt 53 belägg på svansdubbling i min korpus. Jag har emellertid inte sökt igenom samtliga tretton inspelningar i sin helhet, utan i vissa fall har jag endast excerperat slumpmässigt utvalda delar. Mitt material är därför inte särskilt väl lämpat för studier av intra- eller interindividuella variationer i bruket, eller för någon annan typ av kvantitativ analys på detaljnivå. I vissa fall stödjer jag ändå mina resonemang på kvantitativa resultat, men dessa ska då tas med viss försiktighet.

Det finns även anledning att framhålla att bruket av svansdubbling torde samspela med den pågående kommunikativa verksamheten, och att jag därför hade fått delvis andra resultat om jag hade baserat undersökningen på en helt annan typ av samtalsmaterial (t.ex. vardagssamtal mellan nära bekanta). Ett kännetecken för den kommunikativa verksamheten dialektintervju är den kraftigt asymmetriska rolluppdelen som normalt föreligger i samtalen (allmänt om kommunikativ asymmetri, se Markova & Foppa 1991). Sagespersonerna talar normalt mycket (och förväntas så göra; se t.ex. Hedblom 1961, 1979); de berättar inte minst om företeelser i förfluten tid, med utgångspunkt i de frågor som intervjuarna ställer. Den typiske intervjuaren däremot säger inte speciellt mycket under en inspelning, idealt tvärtom så lite som möjligt (ibid.). De (hörbara) kommunikativa handlingar som verkställs av intervjuare utgörs till den klart övervägande delen av dels korta uppbackningar av olika slag, som uppmanar eller uppmuntrar sagespersonerna att fortsätta berätta, dels frågor som aktualiserar ämnen som intresserar de traditionsamlande arkiven. I kraft av den tydliga rolluppdelen, med en frågande och en svarande part, påminner samtalen om formella intervjuer såsom t.ex. nyhetsintervjuer (jfr Greatbatch 1988), men de har även drag som känns igen från vardagliga privatsamtal. Enkelt uttryckt har (tar sig) både intervjuaren och den intervjuade ett större handlingsutrymme än i en mer formell intervju; vissa replikskiften är ganska symmetriska och påminner till sin karaktär om ”vardagligt småprat” (jfr Londen 1991 om hybriditet mellan formell intervju och vardagssamtal). Inslag av vardagliga interaktionsmönster i en dialektinspelning skulle i viss mån kunna vara frukten av en medveten informaliseringsstrategi från intervjuarens sida, i syfte att få sagespersonen att känna sig avslappnad inför och vänligt inställd till den pågående verksamheten (se även Hedblom 1961, Wolfson 1976). För utförligare beskrivningar av samtalsgenren dialektintervju, se Bockgård 2010a, 2010b, 2010c, 2010d, 2011.

Fortsättningen av uppsatsen är utplagd på så vis att jag först i åtta tematiska avsnitt beskriver vad som kännetecknar bruket av svansdubbling, i första hand i mitt och i andra hand i andra material. Jag återger och kommenterar resultat och påståenden som förekommer i tidigare forskning och

presenterar också analyser av relevanta delar av min egen empiri. Uppsatsen avslutas sedan av ett sammanfattande och diskuterande avsnitt.

2 Avgränsning av fenomenet: vad räknas som svansnegation?

SAG tar endast upp satsadverbet *inte* som möjlig svansställd dubblerande negation (4:451 f.). Annan tidigare forskning som finns i ämnet ger vid handen att det över huvud taget verkar vara så att det i både modern standard-svenska och de flesta traditionella landsbygdsdialekter är uteslutande detta negerande element (i olika variantformer såsom *i*, *it*, *itt*, *int* och *inte*) som brukas som dubblerande svans (avseende standardspråket, se Blensenius 2006:4). Också i min korpus är det enbart *inte* som förekommer som svansnegation. Det kan vidare nämnas att det i Nyland förekommer dubbel negation i själva svansen (*inte it* etc.) och alltså tredubbel negation i hela yttrandet (Lundström 1939:154, Selenius 1972:239, Nyholm 1986:208 f., Lindström 2011:209).

Dock finns det ett antal traditionella dialekter som bryter mönstret. På vissa håll i Uppland, Hälsingland och Gotland finns (eller fanns) svansställda, ofta enklitiska *e*, *i*, *ä*, eller *ai*, som anses utgöra olika realiseringar av 'ej' (Uppländska s. 97, Munther 2008:9 f.). Jag antar att detta i grund och botten handlar om samma, eller åtminstone ett mycket likartat, "fenomen" som svansdubblat *inte*. Den praktiska konsekvensen av mitt ställningstagande härvidlag är att *ej*-dialekterna inkluderas då tidigare forskning nedan redovisas och diskuteras.

Vidare finns i älvdalska en företeelse som Garbacz (2006) benämner "negative polarity item" (NPI). Här är det i stället *noð* som placeras i negerade yttrandens svans, ett element som har ursprungsbetydelsen 'något'. NPI väljer jag att betrakta som ett annat fenomen än svansnegation (även om det självfallet är besläktat), då detta enligt Garbacz är en fullt ut grammatikaliserad företeelse som, till skillnad från svansdubblat *inte* och *ej*, är obligatorisk i vissa typer av satser (och optionell i andra). Den praktiska konsekvensen av denna exkludering är att jag i fortsättningen av föreliggande uppsats inte refererar till Garbacz studie.

3 Förekomst i olika genrer och varieteter

I SAG (4:452) står följande: "Dubblering av negation har ett ledigt stilvärde och förekommer mest i talspråk" (se även SAOB I 50, Nyholm 1986:205). Detta är ett odiskutabelt sant påstående. Svansdubblering hör absolut inte

hemma i formellt skriftspråk. Däremot har jag noterat att fenomenet inte är sällsynt på Internet, närmare bestämt i sociala medier och liknande sammanhang som kännetecknas av en ledig och förhållandevis talspråksinfluerad stil. Svansnegationer tycks även vara rätt frekvent förekommande i direkta anföringar i skönlitteratur (Blensenius 2006:2).

Såsom bl.a. SAOB (I 50) och Nyholm (1986:205) förmodar kan det också vara så att företeelsen är vanligare i traditionella dialekter än i mer standardiserade talspråksvarieteter. Intuitivt förefaller mig denna hypotes vara rimlig.

Om svansdubbleringar är typiska för traditionella dialekter kan man anta att sagespersoner i dialektintervjuer använder resursen betydligt mer frekvent än intervjuare. Utan att ha närstuderat saken, anser jag att mitt empiriska material ger stöd för detta antagande. Dock ska det sägas att det i mitt material finns en intervjuare – för övrigt född i Östergötland – som är en ganska flitig svansdubblare. Möjligen ska detta förstås som en konsekvens av att han i sina inspelningar anpassar sitt språkbruk efter samtalspartnern och samtalssituationen i övrigt – att han genom ett förhållandevis ledigt och dialektalt språk ger grogrund för att också den intervjuade ska tala så ledigt, och därmed dialektalt, som han (och hela det dåtida forskarsamhället) önskar (jfr Hedbloms 1961, 1979 senare formulerade rekommendationer till intervjuare).

I forskningslitteraturen återfinns uppgifter om att svansdubblering är vanligare i västra än i östra Nyland (Lundström 1939:206, Nyholm 1986:205 passim), i Lappfjärd än i Närpes (Ivars 2009a:61), och i Sjuhundra än i Långhundra och Seminghundra (Tiselius 1902–03:147). Avseende frekvensskillnader mellan olika dialektområden har jag inget att tillföra. Inspelningarna som jag har analyserat tycks mig vara rika på svansdubbleringar, men jag vill inte spekulera kring hur det aktuella geografiska området förhåller sig till andra områden.

Författarna till *Uppländska* menar att svansdubblering "möjligen [kan] vara ett individuellt drag" (s. 97). Det förefaller mig troligt att vissa talare svansdubblar mycket mer än andra i samma språkgemenskap. Samtidigt rör det sig om en hypotes som är besvärlig att testa. Klart är i alla fall att skillnaderna i dubbleringsfrekvens är mycket stora mellan de olika sagespersoner som figurerar i de avsnitt ur inspelningarna som jag har lyssnat på. Dessa skillnader består om man i stället för att granska förekomsten av svansar per tidsenhet jämför antalet svansyttranden med antalet svanslösa negerade yttranden. Men hur personer väljer att uttrycka sig i de avlyssnade replikskiftena avslöjar förstås inget bestämt om hur de språkar i helt andra situationer.

4 Prosodiska egenskaper

I *Uppländska* (s. 97) står att läsa att företeelsen svansdubbling ”är starkt knuten till satsrytm”. Någon närmare beskrivning av hur detta kommer till uttryck finns däremot inte. Den, mig veterligt, enda empiriskt förankrade forskning som finns om svansyttrandens prosodiska kännetecken presenteras i Selenius doktorsavhandling om ordaccenten i västnyländska (1972). I studien beskrivs (bl.a.) en sorts korta, prosodiskt starkt sammanhållna, frekventa, mycket vardagliga och lexikalt ganska fasta fraser som ofta innehåller en svansdubbling (s. 238 ff.). (Ett exempel på en sådan fras är *dä tro:r ja int it.*) Selenius behandlar således endast en viss sorts svansdubbling, som dessutom antas vara speciell just för västnyländska dialekter, varför hennes resultat inte är helt enkla att jämföra mina belägg med. De fraser som Selenius beskriver har hur som helst normalt en intonationskontur som initialt är relativt hög och jämn; därefter följer en kraftig tonhöjds-sänkning, följd av en lika kraftig höjning och slutligen en final sänkning.² En av författarens slutsatser är att ”[d]e överflödiga småorden [däribland svansdubblade negationer] förefaller att tjänstgöra som bärare av fallfasen, som sällan saknas” (s. 242). Den eller de extra stavelser som produceras i och med svansen analyseras alltså som nödvändiga element för att kunna realisera den typiska prosodiska strukturen för den här speciella frastypen.

En annan forskare som tar upp prosodiska förhållanden är Blensenius (2006). Även han diskuterar endast en sorts svansdubbling, nämligen konstruktionen [NP + AdvP/PP + *inte*] (*inget sjuovande där inte*). Studiens material består dessutom endast av skriftbelägg och konstruerade exempel, så den prosodiska beskrivningen är helt baserad på författarens egen språk-känsla. Blensenius hävdar i alla fall att svansen dels är prosodiskt integrerad med kärnsyntagmen (”den egentliga satsen”), dels knappast kan betonas.

Inspirerad av de två ovannämnda studierna har jag genomfört en prosodisk analys av min egen korpus. Det viktigaste som den visar är att svansen är prosodiskt integrerad med kärnsyntagmen; endast på ett undantag när (återgivet i utdrag 6 nedan) bildar svansen en prosodisk enhet med hela eller slutfasen av kärnsyntagmen. Ur ett renodlat prosodiskt perspektiv är det därför inte motiverat att betrakta *inte* som ett påhängt annex till ett kärnytrande. Den prosodiska integreringen indikerar även att de båda elementen bör betraktas som delar av samma pragmatiska enhet (TKE; jämför avsnitt 8 nedan); kärnsyntagm och svans bör förstås som ett ”paket”. Detta ger i sin tur anledning att tro att svansdubbling är ett väletablerat, rutiniserat turkonstruktionsformat i de aktuella dialekterna. Det är i normalfallet inte så att en

² Detta innebär att dessa halvt lexikaliserade fraser har i princip samma tonkurva som sammansatta ord i det aktuella dialektområdet.

svans så att säga bara råkar följa efter en kärnsyntagm, att en talare först producerar en svanslös negerande syntagm och därefter (kanske i förtydligande syfte) bestämmer sig för att producera *inte* som ett turtillägg (allmänt om turtillägg, se Eriksson 2002, Lindström 2008:194 ff.).

Jag har även datoranalyserat tonhöjdsförloppet i ett femtontal belägg som jag har bedömt ha bra ljudkvalitet.³ Analyserna visar bl.a. att det är vanligt med en tontopp just före *inte*, varefter *in* uttalas med mycket låg grundton. Därefter stiger ofta – men långt ifrån alltid – tonen, i vissa fall t.o.m. kraftigt, på yttrandets sista stavelse. Mitt övergripande (även på öronfonetiska grunder baserade) intryck är dock att både den inter- och den intraindividuell prosodiska variationen är betydande. Något starkt rutiniserat mönster vad gäller intonationskonturen verkar således inte stå att finna.⁴

Ett tydligt prosodiskt mönster i materialet existerar däremot i den meningen att svansen undantagslöst saknar en starkt betonad stavelse; ofta är den t.o.m. prosodiskt nedtonad. Närmare bestämt gäller att antingen båda stavelserna i *inte* eller bara den senare i 19 fall uttalas med en volym som är tydligt svagare än i (hela eller lejonparten av) kärnsyntagmen,⁵ vilka utgör 36 % av det totala antalet belägg. Låg intensitet är dock möjligen att förstå som en prosodisk resurs som generellt kan markera finalitet (jfr Steensig 2001:132 om danskt samtalspråk) snarare än som något specifikt för just svansdubblingar. Det ska även påpekas att svag volym förefaller vara ett idiolektalt drag; några svansproducenter har närapå genomgående låg intensitet i min korpus, medan en majoritet aldrig har det.

Vidare har jag undersökt var den närmaste kraftigt betonade (fokus- eller emfasbetonade) stavelsen är belägen, och funnit att den i hela 43 fall (81 %) ligger på ordet närmast före svansen och i ytterligare 6 (11 %) på ordet omedelbart dessförinnan. Om vi utgår från stavelser i stället, återfinns den kraftiga betoningen i 17 fall (32 %) en stavelse, i 25 fall (47 %) två, i 7 fall (13 %) tre och endast i 4 fall (8 %) minst fyra stavelser före *inte*.

Sammantaget gör detta att svansen kan beskrivas som ett prosodiskt icke-prominent finalt element som oftast förekommer i nära anslutning till en framhävd stavelse. Nedtoningen av svansen kan självfallet ha ett samband med att den är pleonastisk ur ett semantiskt perspektiv. Det kan möjligen också tänkas handla om att svansarnas prosodi bidrar till att ge yttrandena en på något sätt fördelaktig rytmisk och tonal struktur. Mer forskning måste

³ Jag har använt Praat, som är ett gratis datorprogram för fonetiska analyser (se <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>).

⁴ Det kan givetvis vara fallet att vissa typer av svansyttranden, t.ex. likartade dem som Selenius och Blensenius beskriver, företer mer regelbunda prosodiska mönster i de aktuella dialekterna.

⁵ Denna bedömning är baserad på såväl dator- som öronanalyser.

dock till innan man kan säga något bestämt om detta. Önskvärt vore att jämföra med finala dubbleringar av annat än en negation och med andra typer av finala annex.

5 Olika negerande element i kärnsyntaxtagmen

Det förefaller vara så att svansdubblering företrädesvis förekommer i samband med ett fåtal olika negerande ord i kärnsyntaxtagmen. SAG (4:451) nämner adverbet *inte* och pronomenen *ingen* (*inget*, *inga*) och *ingenting* som möjliga element i kärnsyntaxtagmen. Däremot beskrivs det som ogrammatiskt att låta *aldrig* eller *sällan* följas av en svans (jfr även not 6 nedan).

Möjligen finns på denna punkt dock en skillnad mellan modernt standard-språk och traditionella landsbygdsdialekter. Sett i relation till SAG:s uppgifter adderar Lundström i sin monografi om nyländsk syntax (1939:154 f.) ord som *ingalunda*, *ingingstans* och *alder* 'aldrig' som möjliga negerande element i kärnsyntaxtagmen. Också i *Uppländska* (s. 97) finns ett språkprov med *aldrig*, från Jumkil (*då behövd man aldri skruva fast-ne i skonn inte*). Att det av SAG ratade *aldrig* kan förekomma i en kärnsyntaxtagm, i detta fall i dellboskan (dialekten i Delsbo socken i Hälsingland), påpekas och exemplifieras även av Munther (2008:21 passim).

Munther presenterar också uppgifter om fördelningen av olika negerande element i sitt material (s. 16 f.). Detta material är inte helt jämförbart med mitt, bl.a. som en följd av att det är baserat på delvis helt andra typer av samtal än intervjuer, men jag väljer att i tabell 1 ändå ställa hennes uppgifter mot motsvarande fördelning av negerande uttryck i mitt material. Observera att jag i både tabellen och studien i övrigt väljer att betrakta *sällan* som ett negerande element trots att det anger låg frekvens och inte absolut frånvaro av något.⁶

⁶ Att SAG (4:451) tar upp en *sällan*-sats med ett *inte*-annex (*Jag har sällan varit där, inte.*), förvisso genom att asteriskmarkera konstruktionen, är i sig en indikation om att släktskapen mellan *sällan* och genuint negerande element är tillräckligt stor för att motivera mitt ställningstagande härvidlag.

Tabell 1. Fördelningen av olika negerande ord i kärnsyntaxtagmen i mitt respektive Munthers (2008) material

negerande ord i kärnsyntaxtagmen	Bockgård	Munther	Totalantal
<i>inte</i>	43	42	85
<i>ingen</i>	5	1	6
<i>inget</i>	1	–	1
<i>ingenting</i>	1	1	2
<i>ingenstans</i>	1	–	1
<i>aldrig</i>	1	1	2
<i>sällan</i>	1	–	1
Summa	53	45	98

Tabellen visar att min och Munthers fördelning är slående lika varandra – inte minst gäller detta den oerhört kraftiga dominansen för *inte* som negerande element. Det är en rimlig tanke att mönstren ser ungefär likadana ut i många andra typer av talspråk. De autentiska exempel som återges i den övriga forskningslitteraturen ger i alla fall stöd för att tro att så är fallet.

Vidare kan man från tabellen utläsa att också mitt material innehåller en kärnsyntaxtagm med *aldrig*, vilket alltså beskrivs i SAG som ett ogrammatiskt konstruktionssätt i standardsvenska. Det finns också en instans med *sällan*, en konstruktion som jag över huvud taget inte har sett belagd i något annat material än mitt eget. De båda exemplen återges nedan (fetstilade). En transkriptionsnyckel återfinns som bilaga.

(1) [Sa(gespersonen) håller på att berätta för In(tervjuaren) om säljakt. Genom svansrepliken på rad 1 (och det understrykande yttrandet på rad 4) framhåller han att han dock aldrig har sett sådan jakt med egna ögon utan endast hört andra berätta om den.]

01 Sa: **men ja ha aldri sett hur dä tillgår in^ote.**^o
 02 (0,2)
 03 In: nähä?=
 04 Sa: **näää**, (0,3) .h (0,2) dä **ha** ja inte,
 05 ((fortsätter berätta om säljakt))

(2) [Sa har just sagt att man normalt tillverkade gårdsgårdsstavar av tall och en, men om man använde det mer exklusiva träslaget ek så blev resultatet ännu bättre.]

01 (0,4)
 02 Sa: **men dä va ju sällan di högg näre eker te:öh:=**
 03 In: =^odä ä [klart.^o=
 04 Sa: [te-
 05 Sa: =**te: te staver inte**, än dä vart såm sagt var,
 06 där var te ta tall å (.) å **en**, ((fortsätter))

Eftersom *sällan* inte är ett renodlat negerande ord kan belägget i (2) möjligen anses ha en "ologisk", anakolutisk lexikosyntaktisk struktur. Men enligt min språkkänsla är exemplet inte på minsta sätt svårbegripligt, och jag ser

inget egentligt skäl att exkludera belägget med hänvisning till att det skulle röra sig om en "tillfällig ihopblandning" av två olika konstruktionssätt.

Som framgår av tabell 1 förekommer också de negerande pronomenen *ingen* (se utdrag 9 och 12 nedan), *inget* och *ingenting* i kärnsyntaxmer i mitt material. Dessutom finns ett belägg på *ingenstans*, en variant som alltså även är belagd i nyländska av Lundström (1939).

6 Kärnsyntaxens syntaktiska egenskaper

I *Uppländska* (s. 97) sägs att förekomsten av svansdubbling "är starkt knuten till [...] syntax i frasen". Detta påstående utvecklas dock inte. Vad gäller kärnsyntaxens syntax påpekas däremot i SAG (4:451) att det vanligtvis är en deklarativ eller direktiv huvudsats som ges en svans, medan rogativa huvudsatser är mer sällsynta. Det hävdas också vara ganska vanligt att "elliptiska satser och huvudsatskvivalenter som inleds med negerande adverbial eller pronomen" följs av *inte* (s. 452, not 1; se även Blensenius 2006 samt de dialektala beläggen i Ivars 2009b:131, 136).

På denna punkt ligger mitt eget material i linje med SAG:s beskrivning. Samtliga huvudsatsformade kärnsyntaxmer i korpusen är deklarativa, men avsaknaden av andra satstyper är inte så anmärkningsvärd med tanke på att den kommunikativa verksamheten dialektintervju kännetecknas av att sagespersonen producerar många redogörelser och berättelser.

Huvudsatskvivalenter av den typ som SAG tar upp, alltså inledda av ett negerande ord, förekommer också i mitt material, närmare bestämt i fyra fall, av vilka ett återges i utdrag 3. Sagespersonen har då vi kommer in i samtalet just bekräftat intervjuarens antagande att de flesta gårdsgårdarna i trakten är av sten.

- (3)
- 01 (1,9)
- 02 In: å har inte: (.) °uh:° behövt å hängne så mycke?
- 03 Sa: **inte så mycke inte.**
- 04 In: °he:
- 05 (0,5)

På rad 2 presenterar intervjuaren ett nytt antagande (relaterat till det ovan nämnda) – att sagespersonen inte har behövt tillverka så många gårdsgårdar under sitt liv – som sagespersonen förväntas bekräfta eller avvisa, vilket ger sekventiella förutsättningar för den korta, icke-satsformade ("elliptiska") responsiva replik som omedelbart därefter följer från sagespersonens sida (rad 3). Som synes har repliken ett *inte* i både spets- och svanspositionen.

I SAG sägs inget om att en bisats med ett negerande element kan få en svans. Däremot nämner och exemplifierar Ivars (2009a:62, 2010:257, 269) att en negation i en narrativ bisats kan dubbleras i sydösterbottniska traditionella dialekter. Jag har i forskningslitteraturen dock inte hittat något enda ytterligare exempel på en bisatssvans.⁷ I min egen korpus finns ett och endast ett *möjligt* exempel på att det dubblade negerande elementet återfinns i en bisats, nämligen i följande utdrag. Sagespersonen håller här på att beskriva handtaget på en slaga.

- (4)
- 01 Sa: dä va slät stake.
- 02 (0,3)
- 03 In: jaha?
- 04 (0,5)
- 05 Sa: °(u)° å hal.
- 06 (0,6)
- 07 Sa: **s[å]m inte fickeh, sticker i händera inte;**
- 08 In: [(j)a:?
- 09 (0,5)
- 10 ((In frågar hur handtaget benämndes))

Här är min förstahandstolkning av elementet *så* (rad 7) att det utgör en starkt reducerad variant av *så att man*. Hela rad 7 skulle i så fall syntaktiskt fungera som en konsekutiv bisats, strukturellt underordnad replikerna som produceras av samme talare på rad 1 och 5. Denna tolkning är emellertid ingalunda självklar.

I tidigare forskning framhålls också att svansdubbling är särskilt frekvent då det negerande elementet i kärnsyntaxmen återfinns i fundamentsposition (SAOB I 50, Huldén 1995:179 f., Ivars 2009a:61, 2010:253, 269). Huldén och Ivars menar att svansdubbling av initial negation är särskilt utmärkande för (i det senare fallet södra) Österbotten, vilket ses som en konsekvens av att spetsställt *inte* överlag är vanligt i traktens dialekter. Det kan i detta sammanhang förtjäna att nämnas att fenomenet initial negation även har beskrivits som typiskt för västnyländska (Selenius 1972:240 f.), och över huvud taget förefaller vara vanligare i svenskan i Finland och kanske i nordsvenska än i väst- och centralsvenska (Lindström 2009; se även Huldén

⁷ Med möjligt undantag för följande exempel hos Munther (2008:18): *det går inte att fisa så tyst så att det inte luktar e*. Hon tar dock inte ställning i frågan huruvida *e* "dubblar" det första eller andra *inte*, eller båda två. Min intuitiva uppfattning – med en viktig reservation för att jag inte alls behärskar dialekten – är att det är den första negationen (dvs. matrissatsens) som föranleder svansen i denna typ av konstruktion.

1995:180 och där anförd litteratur).⁸ Det är därför en fullt rimlig hypotes att även specifikt svansdubblerad fundamentalsnegation är ett frekventare fenomen i Finland och Norrland än längre söderut i Sverige.

Mitt material innehåller hur som helst nio exempel på att en kärnsyntagm med ett initialt negerande element följs av en svansnegation (17 % av det totala antalet svansyttranden), exemplifierade av utdrag 3 och 6. Huruvida denna andel ska betraktas som hög eller låg har jag ingen uppfattning om.

7 Negationen kan samförekomma med andra element i svansen

I SAG (4:451 f.) nämns att *inte* kan ha sällskap i ett yttrandes svans av antingen ett personligt pronomen som dubblerar fundamentet eller ett finalt dislokerat element. Mycket likartade iakttagelser finns i annan forskning: Selenius skriver att *inte* i västnyländska kan dubbleras tillsammans med satsens subjekt (1972:239). Samma iakttagelse gör Nyholm (1986:209 passim), och tillägger att denna konstruktionstyp är särskilt frekvent i de närbelägna orterna Ekenäs och Snappertuna. Ivars visar för sydösterbottniska dialekters vidkommande hur negationen kan stå efter en dislokation eller ett dubblerat subjekt samt att det kan förekomma ett adverbial mellan de båda komponenterna (2010:271). Slutligen framhåller Munther att den typ av svansnegation som hon kartlägger i dellboskan kan förekomma tillsammans med ett dubblrande pronomen (2008:17).

Det händer att *inte* har sällskap i svansen även i min korpus. I tre fall handlar det om ett *dä* 'det' och i ett fall om ett *ho* 'hon' som dubblerar samma ord i subjektsfunktion i kärnsyntagmens fundament. Genomgående står denna svansplacerade upprepning av subjektet före *inte*. I utdrag 5 ges ett exempel på detta konstruktionssätt. De båda sagespersonerna, Sa1 och Sa2, har just tillsammans berättat att de som statare fick sju kronor i månaden då de arbetade som mjölkerskor.

- (5)
 01 In: ja::(n) (0,4) men då hade ni väll: eh (.)
 02 kläde(r) å husrum å sånt ellh?
 03 (0,4)
 04 Sa1: neh 'he [he he
 05 Sa2: [HH HAH HAH HÅH HÅ:H=
 06 Sa1: =°huh huh huh huh huh°
 07 (0,4)
 08 Sa2: **dä fanns inte då dä inte.**=

⁸ Vad gäller sydsvenska föreligger så vitt jag vet ingen offentliggjord uppfattning i denna fråga.

- 09 Sa1: =nä husrum hadd en ju natulitvis,
 10 dä hade ju statara, ((fortsätter))

Efter att de båda sagespersonerna har bemött intervjuarens på rad 1–2 uttryckta förmodan att mat och husrum ingick i ersättningen för arbetet med ett relativt utdraget gemensamt skratt (rad 4–6), invänder Sa2 på ett explicit, eftertryckligt sätt mot denna förmodan (rad 8). I sin invändande replik dubblerar hon både subjektet *dä* och negationen *inte*. (Man kan dock notera att den andra sagespersonen, Sa1 – som delar Sa2:s erfarenhet – till hälften upphäver invändningen då hon i den nästföljande repliken (rad 9–10) framhåller att statare självfallet inte behövde betala för sitt boende.)

Det finns även ett femte och sista exempel där *inte* har sällskap i svansen av ett annat element, men det handlar i detta fall inte om ett element som dubblerar en konstituent i kärnsyntagmen. Då vi kommer in i samtalet från vilket belägget är hämtat har intervjuaren frågat om man trodde på skrock förr i sagespersonens hem- och födelsesocken. Sagespersonen har givit ett nedtonat, något diffust svar, men i alla fall sagt att det kan finnas någon enstaka person som ännu tror på sådant. Sedan tillägger han följande:

- (6)
 01 Sa: dä sãm sagt var dä: (.) **inte ha ja trott på't,**
 02 **inte åtminståne,** (.) .h annars ä dä nog en **del**
 03 sãm ä lite vidsjeplige, ((fortsätter))

Här följs *inte* i svansen av ett *åtminståne*, som kan sägas förtydliga budskapet i kärnsyntagmen genom att explicit markera att det kan ha funnits en del personer i trakten som, till skillnad från talaren själv, var vidskepliga. Denna tråd utvecklas sedan vidare i den fortsatta redogörelse som därpå följer. (Av redogörelsen framgår att det i själva verket fanns människor som definitivt var vidskepliga.)

Man bör också uppmärksamma att detta är det enda exempel som jag har på att svansnegationen inte står absolut finalt i makrosyntagmen (eller den utvidgade satsen, för att använda SAG:s terminologi). Inte heller i tidigare forskning har jag stött på något enda exempel på att negationen står icke-finalt, före ett annat (svansplacerat) element.

En alternativ syntaktisk analys av belägget är emellertid att betrakta *inte* på rad 2 som ett medialt (ej finalt) annex till följande inre sats (för att fortsätta använda SAG-termer): *inte ha ja trott på't åtminståne*. Oberoende av vilken analys man föredrar, representerar belägget ett syntaktiskt sett unikt exempel i mitt material. Som nämns i avsnitt 4 ovan är detta till yttermera visso det enda exempel jag har på att ett dubblrande *inte* (må det vara syntaktiskt finalt eller medialt) inte är prosodiskt integrerat med det som när-

mast föregår. Elementet *inte åtminstone* kan därför ses som ett tur tillägg till *inte ha ja trott på't*, dvs. som en även pragmatiskt sett relativt självständig enhet. Sammantaget utgör elementets syntaktiska, prosodiska och pragmatiska särart en tydlig indikation om att vi här inte har att göra med samma rutiniserade turkonstruktionsmetod som i korpusen i övrigt.

8 Final position

I detta avsnitt beskrivs hur svansen påfallande ofta är finalt placerad inte bara ur ett strikt syntaktiskt perspektiv, såsom beskrivs i föregående avsnitt, utan även ur ett sociopragmatiskt. För att kunna göra detta introducerar jag dock först tre i sammanhanget relevanta samtalsanalytiska begrepp, vilka utgör verktyg för att kunna beskriva ett språkelements position i en interaktionellt organiserad sekvens av samtalsbidrag.

Inom samtalsanalysen (CA) antas den grundläggande typ av enhet (ressurs) som samtalsdeltagare använder för att bygga yttranden vara den s.k. *turkonstruktionsenheten* (TKE:n). En TKE utgör i typfallet en såväl syntaktisk som prosodisk och pragmatisk enhet i talflödet: vid en tydlig TKE-slutpunkt signalerar både syntaktiska och prosodiska faktorer att talaren kan vara färdig med sitt bidrag till diskursen, och sociopragmatiska förhållanden gör det relevant eller lämpligt för en annan deltagare att ta ordet (eller åtminstone producera en minimal uppbackning). De tre faktorerna – syntaxen, prosodin och pragmatiken – kan dock även peka i olika riktning, vilket kan göra det besvärligt att avgöra om ett visst samtalsbidrag har nått en möjlig TKE-slutpunkt eller ej. Men denna problematik spelar ingen avgörande roll för den nedan presenterade analysen av mina svansyttranden; gränfallen är tämligen få. (Den som vill fördjupa sig i TKE-begreppet hänvisas till Sacks, Schegloff & Jefferson 1974, Ford, Fox & Thompson 1996, Ford & Thompson 1996, Bockgård 2007, Lindström 2008, Forsskåhl 2009.)

Relevant analytisk enhet på den närmaste nivån ovanför TKE:n är *turen*. En tur definierar jag här som ett i tiden någorlunda sammanhängande, substantiellt bidrag till diskursen från en och samma samtalsdeltagare. (Två eller flera turer kan därför överlappa varandra.) En tur är enledad om den består av endast en TKE och flerledad om den består av flera TKE:er som följer tätt efter varandra (se vidare t.ex. Lindström 2008:178 ff.). I mitt intervju-material producerar intervjuarna många en- eller fåledade turer med en frågande funktion (samt även minimala uppbackningar, som jag väljer att inte betrakta som "fullvärdiga" turer), medan sagespersonernas turer i genomsnitt är betydligt längre (består av fler TKE:er) och överlag mer responsiva till sin karaktär.

Jag väljer att i denna undersökning även laborera med en analytisk enhet ovanför turnivån som jag i t.ex. Linells (1998:kap. 11) och Noréns (2007) efterföljd kallar *kommunikativt projekt*. Ett projekt kan något förenklat beskrivas som ett avsnitt av ett samtal där det föreligger ett relativt enhetligt ämnes- och handlingsmässigt fokus hos en eller flera samtalsdeltagare: de fokuserar på att göra *en sak*, lösa *en uppgift*. Ett projekt kan vara mer monologiskt eller mer dialogiskt till sin karaktär. Flera projekt kan pågå parallellt, och de kan även stå i en hierarkisk relation till varandra i den meningen att man ibland kan urskilja flera lokala delprojekt i ett mer övergripande projekt. De för min analys relevanta kommunikativa projekten handlar nästan uteslutande om att sagespersonen producerar en berättelse kring eller en redogörelse för (enkelt uttryckt) en och endast en topik. Ett sådant projekt slutar med andra ord då sagespersonen upphör med att tala om en viss sak, och antingen övergår till att tala om en helt annan sak eller blir tyst (och samtalspartnern tar över ordet, genast eller efter en paus).

En mycket karaktäristisk egenskap för beläggen i min korpus är alltså att de står i en final position. Och då menar jag som sagt inte enbart att elementet *inte* (med undantag för det på flera sätt avvikande belägget i utdrag 6 ovan) alltid står allra sist i en makrosyntagm. Nej, elementet står oftast också finalt i turen. Det kan i och för sig vara svårt att med bestämdhet avgöra om ett visst bidrag utgör en turfortsättning eller en nystart, men min subjektiva bedömning är att det i min korpus endast finns åtta fall där en talare fortsätter sin tur efter svansdubblingen. (Hälften av dessa exempel återges i uppsatsen – se utdrag 2, 6, 7 och 13.)

Lindström (2011:218) menar att alla svansdubblingar, inte bara av *inte*, fungerar som tydliga finalitetsmarkörer – som visar att ett yttrande är reellt och inte bara potentiellt slut. Detta signalerar i sin tur att ett turbyte är relevant. Lindströms hypotes har potential att förklara varför svansdubblingar så ofta förekommer turfinalt i mitt material.

I fem av de (åtta) fall där en informant trots allt expanderar sin tur bortom svansen, finns inte bara en syntaktisk utan också en tydlig prosodisk gräns mellan svansen och turfortsättningen; svansen är i dessa fall således placerad i en otvetydig TKE-final position. Detta innebär att det endast föreligger tre ej tydligt TKE-finala – men av främst syntaktiska skäl dock inte heller solklara TKE-mediala – belägg i materialet, av vilka två för övrigt är producerade av en och samma informant. Ett av dessa återges här. Sagespersonen berättar om en man som har bytt jobb från trävaruhandlare till bonde. Han har just sagt att den senare sysselsättningen nog knappast är bättre än den förra, och intervjuaren har hållit med.

(7)⁹

01 Sa: (j)a:a, men dä ä(r) såm sagt var dä (j)u-
 02 dä ä ju inte så säkert inte dä vet en allt, (.)
 03 .hhh pt (0,4) ((fortsätter kommentera mannens
 04 yrkesval))

Här ser vi hur talaren direkt efter det (syntaktiskt) svansplacerade *inte* övergår från en makrosyntagm (huvudsats) till en annan utan att pausera eller på annat sätt utforma den senare syntagmen (*dä vet en allt*) som en separat intonationenhet. Den svansförsedda och den därpå följande syntagmen ingår odiskutabelt i samma tur, men de båda strängarna kan i kraft av den prosodiska integreringen eventuellt också sägas förekomma inom ramen för en och samma TKE – eller åtminstone finns det ingen tydlig turbytesplats vid gränsen mellan dem.

Tendensen att placera svansen finalt gäller inte bara på TKE- och tur- utan även på projektnivå. Inte heller projekten är förstås oproblematiske på avgränsa. Men den analys som jag efter bästa förmåga har gjort visar att svansen i 32 fall (60 %) står finalt i en berättelse eller någon annan form av kommunikativt projekt. Andelen måste bedömas som anmärkningsvärt hög, inte minst om hänsyn tas till att många av sagespersonernas redogörelser och berättelser är rätt långa, samt att det verkar som om intervjuarna överlag tolererar ganska utdragna pauser och i många fall förvissas sig om att samtalspartnern verkligen har talat färdigt innan de själva tar till orda, t.ex. genom att ställa en fråga som initierar en ny topik och ett nytt projekt (jfr även Hedbloms 1961:60 ff. och Ordéus 1981, 1982 beskrivningar av hur en dialektintervjuare bör bete sig). Den tydliga tendensen att svansen förekommer projektfinalt indikerar att detta element fungerar som en finalitetsmarkör inte bara för TKE:er och turer utan även för diskursivt relevanta enheter som är större än så.¹⁰

⁹ I detta utdrag är det diskutabelt hur mycket som egentligen bör fetstilas, hur mycket av det återgivna yttrandet som egentligen hör till kärnsyntagmen. Den presentation som jag har valt att göra är hur som helst baserad på uppfattningen att det fetstilade på rad 2 snarare reparerar det som sägs på rad 1 än startar en ny TKE. Vidare är jag heller inte klar över vilket budskap som sagespersonen förmedlar (avser att förmedla) i den återgivna turen – om han snarast (vis av egen erfarenhet) poängterar att bondetillvaron är osäker, eller om han framhåller att det är omöjligt att på förhand veta om yrkesbytet kommer att vara fördelaktigt i längden för mannen som har valt att genomföra det.

¹⁰ Det kan även vara värt att nämna att Blensenius (2006) menar att den sorts svanskonstruktion som han analyserar (se avsnitt 4 ovan) kan användas för att ”ge en (lätt expressiv) sammanfattande kommentar” (s. 11). Det är rimligt att tänka sig att denna typ av kommentar ofta förekommer finalt i ett kommunikativt projekt.

9 Svansyttrandens sociopragmatiska egenskaper

I litteraturen beskrivs svansen ofta som ett förstärkningsmedel; det i semantisk mening pleonastiska tillägget sägs ge yttrandets (negativa) utsaga extra tyngd (SAOB I 50, Uppländska s. 97, SAG 4:451 f., Blensenius 2006:9, Munther 2008:2 passim). Detta är en för mig intuitivt tilltalande beskrivning, men samtidigt bör det påpekas att den vanligt förekommande låga intensiteten hos svansen (jfr avsnitt 4) knappast talar till fördel för denna analys. En möjlighet är att en svans (relativt) rutinmässigt hängs på kärnsyntagmer som skulle ha fungerat emfatiskt också utan detta finala element, snarare än att det (primärt) är svansen som sådan som ger emfas åt ett yttrande.

Det är nog också klokt att vara generellt återhållsam med spekulationer kring hur lyssnare uppfattar ”styrkan”, emfasen hos ett visst ord eller en viss syntaktisk konstruktionstyp. En mer framkomlig väg att gå för att försöka komma åt funktionen hos en viss språklig resurs är att se närmare på i vilka sekventiella kontexter den ofta uppträder. En sådan granskning av korpusens svansyttranden visar att *kontrast* mellan det fokuserade yttrandets innehåll och något tidigare uttalande i diskursen är en egenskap som kännetecknar många av beläggen. Det finns förstås ett samband mellan att uttrycka en kontrast och att ge emfas åt något: genom att ett kontrastivt förhållande till det som talaren påstår genom svansyttrandet är aktualiserat blir detta påstående diskursivt framhävt och fokuserat. Men det är alltså det sekventiella sammanhanget som medför att svansyttrandet går att analysera som emfatiskt; jag har ingen egentlig empirisk grund för att hävda att svansen som sådan ger ett yttrande en viss (förstärkt) funktion; också ett svanslöst yttrande skulle vara diskursivt framhävt i motsvarande sekventiella position. Samtidigt kan man självfallet inte utesluta att svansen, åtminstone i någon mån, bidrar till att understryka/tydliggöra/utpeka det kontrastiva förhållandet, varigenom den i så fall också accentuerar emfasen.

Ett tydligt exempel på vad jag avser med *kontrast* finns i utdrag 8, som återger slutfasen av en lång och ganska förvirrad metaspråklig diskussion som framför allt har kretsat kring vilket numerus substantivformen *sjuss* (’skjuts’ eller ’skjutsar’) har i den lokala traditionella dialekten.

(8)

01 In: va sa? flere?
 02 (0,3)
 03 Sa: sjusse. ((eftertryckligt))
 04 (0,3)
 05 In: jasså, ((eftertryckligt)) (0,3)
 06 °° (sju[sse]) °°
 07 Sa: [pt .h dä, (.) dä (va) dä va mängden dä.
 08 In: jaha;

- 09 (0,5)
 10 Sa: **dä va inte antal inte.**
 11 (.)
 12 In: °nähä.
 13 Sa: .hh
 14 (0,5)
 15 In: a då förstår ja.
 16 (0,7)
 17 ((Sa eller In harklar sig))
 18 (3,5)
 19 ((In byter helt ämne))

På rad 10 kontrasterar sagespersonen genom en TKE med svansform på ett tydligt sätt *antal* (det enligt hans mening felaktiga begreppet) mot sitt eget tidigare (rad 7) uttryck *mängd(en)* (det korrekta begreppet). I korpusen finns flera andra, snarlika exempel på kontrastering av två begrepp. Bland dessa kan nämnas ett där en sagesperson i en TKE säger att *svenske stövle* (dvs. arbetsstövlar av en viss modell) var *sydde*, vilket sedan förtydligas i den nästföljande TKE:n: *di va inte pliggnе* ('ihopsatta med en sorts träningar') *inte*. I och med att talaren på detta vis kontrasterar en bra tillverkningsmetod av (arbets)stövlar mot en mindre bra, framhävs den höga kvalitet som han menar att "svenska stövlar" håller/höll. (Sagespersonen uttrycker sin uppskattning av stöveltypen också i turer som levereras före och efter svansyttrandet.)

I flera andra fall i korpusen är det inte enskilda begrepp som kontrasteras utan mer övergripande innehållsliga aspekter. I ett exempel har sagespersonen rätt utförligt berättat om en gammal man som kan göra väldigt fina gårdsgårdar, och ställer sedan detta i kontrastiv belysning med hjälp av följande yttrande:

- (9)
 01 Sa: **dä ä ingen unge såm kan hängne en sån dä(r) nu**
 02 **inte,=**
 03 In: =°nä dä ä klart dä.
 04 Sa: ne:ej, (.) så:: (0,3) .h
 05 ((fortsätter berätta om mannen))

Sagespersonen kan här sägas kontrastera en individs förmåga att tillverka gårdsgårdar mot en hel (ungdoms)generations. Det är däremot inte två enskilda begrepp som ställs i tydlig opposition till varandra.

I ett annat belysande exempel på samma diskursiva mönster säger en sagesperson att döttrar och pigor fick vara med och meja säd förr. Intervjuarens kommentarer till detta är medhållande och stödjande, då han påpekar att

dessa personkategorier generellt fick vara med mer förr i utarbetet. Sedan sker följande:

- (10)
 01 Sa: pt jaå då.
 02 In: °° () °°
 03 (0,4)
 04 Sa: °men nu duger dä inte att (.)
 05 **sånna: >går ute< inte;°**
 06 (.)
 07 In: °ne:e höh°
 08 (1,8)
 09 ((In säger att det är underligt))

Genom det fokuserade yttrandet på rad 4–5 framhäver sagespersonen kontrasten mellan å ena sidan döttrars och pigors villkor (och kanske beteende) förr i tiden och å andra sidan motsvarande förhållanden vid inspelningstillfället. Han fortsätter även det solidaritetsskapande alliansbyggandet i och med att han anknyter till och vidareutvecklar intervjuarens kommentar som föregår utdraget. (Alliansen stärks sedan ytterligare av intervjuarens kommentar på rad 9.)

En svansdubblering används över huvud taget ganska frekvent i korpusen som en direkt respons på något som samtalspartnern har sagt. Vanligtvis handlar det i dessa fall om att sagespersonen besvarar en ja/nej-fråga ställd av intervjuaren. Frågan är ofta formulerad så att den prefererar ett av de båda svarsalternativen. Intressant nog inträffar det något oftare att en sagesperson genom sitt svansyttrande ställer sig avvisande till den förmodan som intervjuaren ger uttryck för genom sin fråga än att han uttrycker medhåll. Också dessa avvisanden har ju en tydligt kontrastiv dimension, då sagespersonen går emot kontrahentens offentligtgjorda förmodande i en fråga.

Ett exempel på denna sorts avvisande handling finner vi i utdrag 5 ovan, där det svansförsedda svar som levereras (på rad 8) av den ena av sagespersonerna (Sa2) kontrasterar mot den förmodan som intervjuaren ger uttryck för i sin fråga (på rad 1–2). Ytterligare ett exempel ges i nästföljande utdrag. Det återgivna replikskiftet föregås av att sagespersonen har berättat om ett par riktigt svåra nödår med missväxt som han upplevde som ung pojke på 1860-talet.

- (11)
 01 (3,2)
 02 In: j_{ass}:å nå:: (0,6)
 03 då ga sä fålk ti städerna förstas mycke?
 04 (1,1)

- 05 Sa: °uh° (.) v va:?
 06 In: di där årena ga sej fålk °in° ti städerna?
 07 Sa: pt .h a dä flötte inte åt städerna °inte.°
 08 In: (n)ä men di: måste väll söka sej arbete?
 09 ((Sa säger att de fick kommunala hjälparbeten))

I denna sekvens visar sig intervjuaren ha fel i sitt på rad 3 demonstrerade och rad 6 reparerade antagande att nödåren föranledde människor att lämna landsbygden för städerna. Avvisandet av antagandet genomför sagespersonen med hjälp av en svansdubblad TKE (rad 7). Repliken inleds dock av ett *a 'ja'* som tvärtom signalerar och projicerar medhåll med samtalspartnern, vilket möjligen kan ha dämpande effekt på det omedelbart därefter verkställda avvisandet, och i så fall indirekt på den oppositionella relation mellan parterna som avvisandet skapar. Värt att notera är även att om svansrepliken är att förstå som nedtonad kan den knappast samtidigt tolkas som emfatisk.

I de exempel som har givits är den företeelse (ett enskilt ord eller en längre redogörelse) som den svansdubblade repliken kontrasterar mot uttalad (av talaren själv eller av samtalspartnern) och därigenom tydligt aktualiserad på förhand. Vi kan emellertid inte utesluta att det kan förekomma en mer indirekt kontrastering, i linje med den beskrivning som återfinns i SAG (4:452) av svansdubblade yttrandens betydelse och funktion (se även Blensenius 2006:6 ff.):

Dubblingen anger propositionen som på något sätt aktuell i talsituationen och skapar därmed vid påståendebetydelse gärna en föreställning om att någon skulle ha hävdats det motsatta sakförhållandet [...]. Det negerade alternativet framställs som självklart.

En likartad beskrivning ger Munther (2008), som hävdar att svansen signalerar "att propositionen i satsen inte är något att ifrågasätta eller diskutera, eftersom detta är en odiskutabel sanning för talaren själv, oavsett om logiska eller fysiska exempel skulle kunna motbevisa denna sanning" (s. 25). Hypotesen att en svans markerar att propositionen är en ur talarens perspektiv obestridlig sanning är dock svårtestad. Munther hänvisar till egen och andras språkkänsla då hon motiverar sin analys (s. 2 f., 24), medan grunderna för SAG:s beskrivning inte är angivna.

Intuitivt upplever jag dock SAG:s och Munthers beskrivningar som fullt rimliga för flera av mina egna exempel. Min känsla är att en svans i normalfallet inte öppnar för en diskussion kring kärnsyntagmens utsaga, utan att det snarare är tvärtom: att talaren med hjälp av svansen (samt rimligtvis även den lexikosyntaktiska och prosodiska utformningen av kärnsyntagmen) uttrycker en tvärsäker uppfattning i frågan. Vad vi hur som helst har empiriskt underlag för att säga är att intervjuarna i mitt material vanligtvis inte ifråga-

sätter det svansförsedda yttrandets innehåll i en efterföljande tur. Den mest ifrågasättande tur som man kan hitta förekommer i själva verket i utdraget närmast ovan, där intervjuaren på rad 8 ger uttryck för att han åtminstone inte är helt övertygad om att människorna verkligen stannade kvar på landsbygden under missväxtsåren.

Frånvaron av diskussioner kring och ifrågasättanden av det sagespersonerna uttrycker genom svansyttrandena måste dock tolkas mot bakgrund av att de överlag alltför oftast talar om topiker som de har och förväntas ha bättre kännedom om än sina samtalspartner. Det är också rimligt att tänka sig att intervjuarna, som en strategi för att vinna sagespersonernas sympati och få dem berättarvilliga, undviker att säga emot också i många fall där de egentligen hyser en annan åsikt än sagespersonerna (jfr Hallberg 2006:56 f.). Med andra ord är det närmast omöjligt att belägga att svansarna som sådana bidrar till att intervjuarna avstår från att invända.

Utöver att en svans ofta begagnas i kontrastiva yttranden av olika slag, har jag svårt att urskilja några tydliga funktionella mönster i korpusen; svansyttrandena förekommer i en mängd olika sekventiella miljöer. Ett förhållande som jag dock tror är värt att lyfta fram är att det är ganska vanligt att ett svansyttrande utnyttjas som en förklarande eller förtydligande resurs (där jag inte har funnit det vara meningsfullt att distinkt skilja mellan dessa begrepp). Också i dessa fall finns således en tydligt bakåtriktad funktion hos den fokuserade repliken – att anknyta och bygga vidare på något som talaren själv just har sagt. Två belysande exempel ges här:

(12) [Sa berättar om en godtemplarloge som han var med i som ung.]

- 01 Sa: å då: (0,5) fick en=eh (.) tures ät å ta: (0,8)
 02 de där mötena (0,4) i i stur- i st- i stu(v)ra
 03 **vi hade ingen lokal inte.**
 04 (0,4)
 05 In: he:
 06 Sa: a ne vi vi jælper, vi turas ät,
 07 (1,1)
 08 ((Sa fortsätter att berätta om logen))

(13) [Sa berättar om en man som troddes ha övernaturliga förmågor; mannen sade vid ett tillfälle till Sa:s far att om korna fick äta en viss sorts bär i samband med att de kalvade skulle inga kalvar dö; fadern provade detta.]

- 01 Sa: dä do inget senn, (.) .hh **men dä inte säkert att**
 02 **<dä: stämmer inte,>** dä ä dä, .hh dä vet en inte.

I utdrag 12 berättar sagespersonen på rad 1–2 att godtemplarlogen fick ha sina möten i medlemmarnas privata hem. Omedelbart därefter och utan att talaren markerar någon gräns med hjälp av prosodiska medel producerar han

på rad 3 en svansdubblerad negerad huvudsats som förklarar detta, förmodligen ganska ovanliga, val av mötesplats. Samtidigt är förstasatsen en kontrast manifesterad i sekvensen, nämligen mellan *stu(v)ra* ('stugorna?') och *lokal* (i betydelsen speciellt hus eller rum avsett specifikt för verksamheten i fråga). Den förklarande och den kontrasterande användningen av svansyttranden är två kategorier som i hög grad överlappar varandra.

I utdrag 13 använder sagespersonen en svansförsedd TKE för att förtydliga sitt förhållningssätt gentemot det han själv just har påstått. Han har sagt att mannen, som av många ansågs ha övernaturliga förmågor, rekommenderade en viss sorts bär till kalvande kor, att sagespersonens far lydde detta råd och att inga kalvar sedan dog. Det skildrade händelseförloppet skulle kunna tolkas som att bären hade verkan och kanske t.o.m. som att det handlade om något slags magi – eller mer exakt uttryckt: som att sagespersonen tror att bären hade effekt eller att den omtalade mannen besatt övernaturliga krafter. Genom sitt svansyttrande framhåller sagespersonen att det inte finns några bevis för att bären inverkar positivt på händelseutvecklingen eller för magi, och att han därför inte tar ställning till vad det ytterst var som låg bakom det ovanliga resultatet att inga kalvar dog i samband med födseln. I anslutning till denna iakttagelse kan noteras att sagespersoner, åtminstone i de inspelningar som jag har granskat, relativt frekvent använder diverse kommunikativa strategier för att undvika att få det att framstå som att de tror på övernaturligheter eller har förstahandskunskap om händelser som kan framstå som övernaturliga (se även Bockgård 2010d).

10 Sammanfattande diskussion

En till synes pleonastisk, finalt påhängd negation till ett yttrande som i sig innehåller ett negerande element är ett frekvent fenomen i svenskt samtalspråk. Jag har undersökt bruket av detta yttrandeformat i äldre dialektintervjuer från nordöstra Götaland. Vidare har endast sagespersoners och inte intervjuares användning av denna kommunikativa resurs analyserats.

I mitt material är det undantagslöst satsadverbet *inte* som förekommer som en negerande svans. Vanligen utgör svansen en lexikal uppprepning av samma element i den föregående delen av yttrandet, benämnd kärnsyntagmen. Också andra negerande element kan emellertid förekomma i kärnsyntagmen; jag har belägg på *ingen*, *inget*, *ingenting*, *ingenstans* och *aldrig*. Dessutom har jag ett exempel där det frekvensangivande (ej negerande) adverbet *sällan* ges en *inte*-svans. Belägget inkluderas i korpusen eftersom konstruktionstypen, mig veterligen inte tidigare belagd, enligt min mening representerar samma "fenomen" som de övriga fallen. Vad gäller kärnsyntagmenas

lexikala och syntaktiska egenskaper verkar mitt material annars inte skilja sig i något väsentligt avseende från andra dialektala material som har beskrivits i tidigare forskning. Inte heller skiljer sig bruket i någon högre grad från mönstren i det talade standardspråket (som det beskrivs i SAG).

Svansyttrandens prosodi är däremot föga kartlagd i tidigare forskning. I mitt material är ett prosodiskt kännetecken för själva svansarna att de är obetonade. I många fall har de dessutom en intensitet som är påtagligt lägre än hela eller den inledande delen av kärnsyntagmen. Ett prosodiskt kännetecken för kärnsyntagmen är att den sista eller näst sista stavelsen ofta är tydligt betonad; betoningen är alltså placerad just före svansen. Det är inte orimligt att tänka sig att det finns ett samband mellan förekomsten av svansnegation och yttrandets (kärnsyntagmens) betoningensmönster (eller någon annan av dess prosodiska egenskaper), men det återstår att bevisa (jfr dock Selenius 1972 om västnyländska).

Ett ännu tydligare prosodiskt mönster i materialet är att svansen (på endast ett möjligt undantag när) är prosodiskt integrerad med kärnsyntagmen. Svansen är alltså inte ett påhäng i prosodisk mening, inte ett turtillägg. Detta ger i sin tur en tydlig indikation om att svansdubblering är en starkt rutiniserad metod för konstruktion av en negerande TKE. Det rutinmässiga härvidlag ger anledning att hålla möjligheten öppen för att svansen som sådan är i stort sett betydelselös, pleonastisk inte bara ur ett semantiskt utan också ur ett pragmatiskt perspektiv. Vi bör heller inte helt utesluta att det för vissa typer av sociala handlingar är den svansförsedda varianten som är "normalformen" av ett negerande yttrande i de aktuella dialekterna, och att det i dessa situationer därför är den svanslösa formen som är mer markerad; det skulle eventuellt kunna vara så att t.ex. tydligt kontrasterande negerade påståenden (jfr nedan) har en svans i sin mest omarkerade form.

Karakteristiskt för svansplacerade negationer är att de oftast har en final position inte bara i en strikt syntaktisk mening. Svansen avslutar nämligen normalt en TKE som i sin tur nästan alltid avslutar en samtalstur. Vidare är denna tur enligt min bedömning anmärkningsvärt ofta finalt placerad i en talarers kommunikativa projekt (vanligtvis en berättelse eller redogörelse). Efter ett svansställt *inte* förekommer alltså inte bara en prosodisk och syntaktisk gräns utan ofta även ett topikskifte samt en längre paus och/eller ett talarbyte. Att en svans ofta är placerad finalt också i en interaktionell, socio-pragmatisk mening antyder att elementet fungerar som en social finalitetsmarkör – som en signal till mottagaren att det aktuella bidraget till interaktionen sannolikt har avslutats i och med detta ord.

Om vi övergår till frågan vilka semantisk-pragmatiska funktioner som hela svansyttranden typiskt har, bör först nämnas att det är en speciell kommunikativ verksamhet som jag har studerat, med sina genrespecifika normer för

hur interaktionen bör bedrivas. Det rör sig om en asymmetrisk verksamhets-typ där intervjuarna ställer frågor och ger uppbackningar, medan sagespersonerna i första hand sysselsätter sig med att svara på frågorna samt berätta mer fritt kring de topiker som aktualiseras. Det finns i dialektintervjuer färre solidariserande handlingar – uttryck för medhåll, empati och sympati – än i vardagliga privatsamtal; kontrahenterna kan i normalfallet sägas upprätthålla ett respektfullt avstånd gentemot varandra i stället för att göra anspråk på intimitet och en delad referensram (jfr Bockgård 2010b). Det är rimligt att utgå från att verksamhetens kännetecken avspeglas i svansbruket, att jag därför hade nått delvis andra resultat med ett annat material.

Hur som helst är det i min korpus vanligt att ett svansförsett yttrande tydligt kontrasterar mot något som tidigare har yttrats av sagespersonen själv eller av samtalspartnern. Det kan t.ex. handla om kontrastering av enskilda begrepp enligt den retoriska figuren ”X var A; X var inte B (inte)”. Vid en första anblick kan här själva nämmandet av B möjligen uppfattas som överflödigt – men det explicita negerandet fungerar som ett understrykande av det förra påståendet (X var A). Vidare är det naturligtvis av betydelse att talaren väljer att kontrastera A mot just B, och inte mot C, D etc. Ett svansytt-rande kan även kontrastera mot ett mer utbyggt resonemang. Vid denna typ av kontrastering kan talaren sägas sammanfatta eller peka ut det viktigaste i det just sagda genom att (ofta på ett pregnant, retoriskt effektivt sätt) framhålla ett specifikt, negativt formulerat sakförhållande (av flera möjliga) som resonemanget ställs i opposition till.

Många svansyttranden fungerar också förklarande eller förtydligande, något som inte utesluter en samtidig kontrasterande funktion. Ett tydliggörande svansyttrande används t.ex. i situationer där en motsatt, icke-negerad utsaga kan betraktas som sannolik eller förväntad utifrån gängse uppfattningar om omvärlden eller utifrån vad man tidigare själv har sagt. Yttrandeformatet torde kunna fungera bl.a. som en smidig och kraftfull metod att försöka undanröja möjliga invändningar mot och alternativtolkningar av det tidigare sagda.

Trots att jag ovan har relaterat fenomenet svansyttrande till tur- och projektfinalitet, kontrasteringar och tydliggöranden – vill jag vara tydlig med att jag upplever det vara besvärligt att generalisera över mina belägg. De fokuserade replikerna förekommer i vitt skilda sekventiella kontexter. Mer forskning måste till innan man kan uttala sig säkert, men kanske är det i själva verket så att det (i de undersökta dialekterna) inte föreligger någon större semantisk-pragmatisk skillnad mellan svansförsedda och svanslösa yttranden. Kanske utgör de två alternativa, (i stort sett) sociopragmatiskt likvärdiga format för att producera ett negerat yttrande – låt vara att fördelningen måhända kan skilja sig åt mellan olika typer av handlingar och olika sekventiella

kontexter eller att frekvensen och rutiniseringen överlag kan vara något högre för endera varianten. Kanske är en på förhand upprättad distinktion mellan två olika syntaktiskt definierade kategorier inte så analytiskt fruktbar i det aktuella fallet; det vore kanske bättre att primärt söka efter betydelsebärande prosodiska strukturer.

Material

Beläggen som mitt arbete baseras på har hittats i följande dialektinspelningar, som samtliga förvaras vid Institutet för språk och folkminnen i Uppsala (och i vissa fall även vid andra arkiv).

- Björnsäter (Östergötland). Inspelningsår: 1955. CD 2796. Sa(gesperson): man f. 1878.
 Björnsäter. År: 1955. CD 2796. Sa: kvinna f. 1879.
 Björnsäter. År: 1957. CD 2797. Sa: man f. 1883.
 Björnsäter. År: 1957. CD 2791. Sa: man f. 1887.
 Gamleby (Småland). År: 1950. CD 2685. Sa: två kvinnor, f. 1872 och okänt år.
 Grebo (Östergötland). År: 1959. CD 2803. Sa: två män, båda f. 1887.
 Gryt (Östergötland). År: 1949. CD 2251, 2257. Sa: man f. 1868.
 Hannäs (Småland). År: 1953. CD 3798. Sa: man f. 1878.
 Ringarum (Östergötland). År: 1949. CD 2257, 2260. Sa: man f. 1860.
 S:t Anna (Östergötland). År: 1972. CD 2879, 2882. Sa: två äkta makar f. 1906 (mannen) och 1910 (kvinnan).
 S:t Anna. År: 1972. CD 2882. Sa: man f. 1893.
 Tryserum (Småland). År: 1953. CD 10308. Sa: två kvinnor, f. 1873 och 1875, och en man f. okänt år.
 Tryserum. År: 1953. CD 3795. Sa: två män, f. 1895 och 1899.

Litteratur

- Blensenius, Kristian, 2006: Konstruktionsgrammatisk beskrivning av en negationsdubblingskonstruktion. Typen *Inget sjusovande där inte*. Konstruktionsgrammatiska småstudier 2006. Göteborg: Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet.
 (http://www.svenska.gu.se/digitalAssets/1290/1290520_blensenius-kristian-kursupps1.pdf).
 Bockgård, Gustav, 2007: Syntax och prosodi vid turbytesplatser. Till beskrivningen av svenskans turtagning. I: Engdahl, Elisabet & Londen, Anne-Marie (red.), *Interaktion och kontext. Nio studier av svenska samtal*. Lund: Studentlitteratur, 139–183.
 Bockgård, Gustav, 2010a: Ursprått samtal. Analys av en märklig dialektinspelning. I: *Folkmålsstudier* 48. Helsingfors, 37–76.
 Bockgård, Gustav, 2010b: Samkonstruktioner i dialektintervjuer. I: Lindholm, Camilla & Lindström, Jan (red.), *Språk och interaktion 2*. Nordica Helsingiensia 19. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet, 73–101.

- Bockgård, Gustav, 2010c: Skapandet av den ideala dialektinspelningen. I: Magnusson, Erik & Rogström, Lena (red.), *Studier i svensk språkhistoria 10. Språkhistoria – Hur och för vem?* Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 36. Göteborg: Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, 67–76.
- Bockgård, Gustav, 2010d: Omaka par. Analyser av bristfälliga samarbeten i dialektintervjuer. I: Reinhammar, Maj m.fl. (red.), *Studier i svenska språkets historia 11. Förhandlingar vid Elfte sammankomsten för svenska språkets historia i Uppsala 23–24 april 2010. Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi 113.* Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur, 99–107.
- Bockgård, Gustav, 2011: ”Dä ä inte frågan åm nå annet än den gamle dialekten”. En samtalsanalytisk och ideologikritisk studie av en märklig dialektintervju. I: Bockgård, Gustav & Nilsson, Jenny (red.), *Interaktionell dialektologi.* Uppsala: Institutet för språk och folkminnen, 51–74.
- Eriksson, Mats, 2002: Syntaxens sociala sida. En inledande diskussion av turtillägg i samtal. I: *Språk och stil 11* (2001). Uppsala, 5–24.
- Ford, Cecilia E., Fox, Barbara A. & Thompson, Sandra A., 1996: Practices in the construction of turns. The ”TCU” revisited. I: Ford, Cecilia E. & Wagner, Johannes (red.), *Interaction-based studies of language.* (= Pragmatics 6 (3)). Antwerpen, 427–454.
- Ford, Cecilia E. & Thompson, Sandra A., 1996: Interactional units in conversation. Syntactic, intonational and pragmatic resources for the management of turns. I: Ochs, Elinor, Schegloff, Emanuel A. & Thompson, Sandra A. (red.), *Interaction and grammar. Studies in interactional sociolinguistics 13.* Cambridge: Cambridge University Press, 134–184.
- Forsskåhl, Mona, 2009: *Konstruktioner i interaktion. de e som resurs i samtal.* Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 729. Studier i nordisk filologi 83. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet.
- Garbacz, Piotr, 2006: Verb movement and negation in Övdalian. I: *Working papers in Scandinavian syntax 78.* Lund: Institutionen för nordiska språk vid Lunds universitet, 173–190.
- Greatbatch, David, 1988: A turn-taking system for British news interviews. I: *Language in society 17* (3). Cambridge, 401–430.
- Hallberg, Göran, 2006: Arkivarie Sten-Bertil Vide berättar minnen 1983. Ett stycke lundsensisk arkivhistoria. I: *Sydsvenska ortnamnsällskapets årsskrift 2006.* Lund, 42–82.
- Hedblom, Folke, 1961: The tape recording of dialect for linguistic sound archives. Some experiences and views connected with recording work in Sweden. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv.* Uppsala, 51–100.
- Hedblom, Folke, 1979: Fonogrammet 100 år. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv.* Uppsala, 114–170.
- Huldén, Lars, 1995: Österbottnisk negationslära. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv.* Uppsala, 175–186.
- Ivars, Ann-Marie, 2009a: Sydösterbottnisk dubbling. I: Berg, Kirsten M. m.fl. (red.), *En färd i språket. Festskrift till Marketta Sundman på 60-årsdagen den 12 mars 2009.* Åbo: Åbo universitet, Nordisk filologi, 53–65.
(<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/43995/festskrift-sundman.pdf?sequence=1>)

- Ivars, Ann-Marie, 2009b: Sydösterbottnisk negering. I: Hovmark, Henrik, Stampe Sletten, Iben & Gudiksen, Asgerd (red.), *I mund og bog. 25 artikler om sprog tilegnet Inge Lise Pedersen på 70-årsdagen d. 5. juni 2009.* Köpenhamn: Københavns Universitet, Afdeling for dialektforskning, 127–137.
- Ivars, Ann-Marie, 2010: *Sydösterbottnisk syntax.* Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 743. Studier i nordisk filologi 84. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet.
- Lindström, Jan, 2008: *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik.* Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Lindström, Jan, 2009: Negationen *inte* i satsens spets – *int e de ju rimlit*. I: Wide, Camilla & Lyngfelt, Benjamin (red.), *Konstruktioner i finlandssvensk syntax. Skriftspråk, samtal och dialekter.* Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 716. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet, 163–189.
- Lindström, Jan, 2011: Samtalsgrammatik på dialekt? I: Bockgård, Gustav & Nilsson, Jenny (red.), *Interaktionell dialektologi.* Uppsala: Institutet för språk och folkminnen, 199–222.
- Linell, Per, 1998: *Approaching dialogue. Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives.* IMPACT: Studies in language and society 3. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Londen, Anne-Marie, 1991: Intervju eller samtal? Försök till karakteristik av ett direkt-sänt radioprogram. I: Londen, Anne-Marie (red.), *Journalistik, kommunikation, utbildning. Vänskrift tillägnad Ulla-Stina Westman.* Meddelanden från Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet 21. Helsingfors: Svenska social- och kommunalhögskolan, 111–129.
- Lundell, Johan A., 1934 [1932]: Folkmålen i södra Kalmar län. En inledande översikt. I: *Saga och sed 1932–1934.* Uppsala, 64–76.
- Lundström, Gudrun, 1939: *Studier i nyländsk syntax.* Svenska landsmål ock svenskt folkliv B:38. Stockholm: P. A. Norstedt & söner.
- Markova, Ivana & Foppa, Klaus (eds.), 1991: *Asymmetries in dialogue.* Savage, Maryland: Barnes & Noble Books.
- Munther, Magdalena, 2008: ”Inte vet jag vad jag håller på med e”. En beskrivning av partikel-e i dellboskan i två delar: Distribution och funktion. C-uppsats i svenska språket. Institutionen för humaniora vid Mittuniversitetet. (Nås via <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:miun:diva-8812>.)
- Norén, Niklas, 2007: Apokouin in Swedish talk-in-interaction. A family of methods for grammatical construction and the resolving of local communicative projects. Studies in language and culture 11. Linköping studies in arts and science 405. Linköping: Institutionen för kultur och kommunikation vid Linköpings universitet.
- Nyholm, Leif, 1986: Svansdubblingen den västnyländska. I: Saari, Mirja, Londen, Anne-Marie & Nilsson, Kim (red.), *Xenia Huldeniana. En vänskrift tillägnad Lars Huldén på hans 60-årsdag 5.2.1986.* Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet B:10. Helsingfors: Helsingfors universitet, 205–217.
- Nyrén 2000 = Prosten Carl Nyréns *Afhandling om Östgöthiska dialecten. Utgiven med inledning och kommentarer av Maj Reinhammar.* Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi 73. Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur. 2000.

- Ordéus, Torsten, 1981: Ljud på band. Att spela in rätt och bevara betryggande. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv*. Uppsala, 39–55.
- Ordéus, Torsten, 1982: För bättre dialektinspelningar. I: Thelander, Mats (red.), *Tal-språksforskning i Norden. Mål – material – metoder*. Lund: Studentlitteratur, 138–149.
- Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel A. & Jefferson, Gail, 1974: A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. I: *Language* 50. Rochester, 696–735.
- SAG = Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik, 1999: *Svenska Akademiens grammatik*. Del 1–4. Stockholm: Svenska Akademien.
- SAOB = Ordbok över svenska språket utg. av Svenska Akademien. Lund. 1898–.
- Selenius, Ebba, 1972: *Västnyländsk ordaccent*. Studier i nordisk filologi 59. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet.
- Steensig, Jakob, 2001: Sprog i virkeligheden. Bidrag til en interaktionel lingvistik. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Tiseliuss, Gustav Adolf, 1902–03: *Ljud- och formlära för Fasternamålet i Roslagen*. Svenska landsmål och svenskt folkliv XVIII:5. Stockholm: P. A. Norstedt & söner.
- Uppländska = Uppländska. Språkprov med kommentar av Margareta Källskog, Gerd Eklund, Bo Danielsson, Kristina Hagren, Anna Westerberg, Rune Västerlund och Maj Reinhammar. Skrifter utgivna genom Dialekt och folkminnesarkivet i Uppsala A:22. Uppsala. 1993.
- Wolfson, Nessa, 1976: Speech events and natural speech: some implications for sociolinguistic methodology. I: *Language in society* 5 (2). Cambridge, 189–209.

Transkriptionsnyckel

?	Markerar kraftigt stigande grundton i slutet av en prosodisk fras
ˆ	Markerar svagt stigande grundton i slutet av en prosodisk fras
.	Markerar tydligt sjunkande grundton i slutet av en prosodisk fras
,	Markerar relativt jämn grundton i slutet av en prosodisk fras
[Markerar var överlappande tal börjar
(dåm)	Enkla parenteser markerar att tolkningen är osäker
()	Tom parentes markerar att något sägs som inte kan uppfattas eller tolkas
läkter	Understrykning markerar att stavelsen är starkt betonad
(0,8)	Markerar pauslängd
(.)	Markerar en s.k. mikropaus, högst 0,2 s. lång
°	Markerar svag volym
BINN-	Versaler markerar stark volym
NÅL	
:	Markerar tydlig förlängning av ett ljud (markerar däremot ej vanlig lång vokal eller konsonant)
><	Markerar snabbt tal mellan tecknen
<>	Markerar långsamt tal mellan tecknen
=	Markerar att samma replik sträcker sig över flera transkriptionsrader, eller att två olika repliker fälls utan paus mellan dem
huh, hah	Markerar ”skrattpartiklar”

etc.	
.h	Markerar en hörbar inandning
h	Markerar en hörbar utandning
((hostar))	Återger transkriptörens kommentar till eller beskrivning av något i samtalet